

ONDERWERP
Quickscan Natuurwetgeving - Zonnepark Zuidplas

PROJECTNUMMER
C05058.00205.0120

DATUM
12/12/2016

ONZE REFERENTIE
079195402 0.2

VAN
Simone Loohuizen

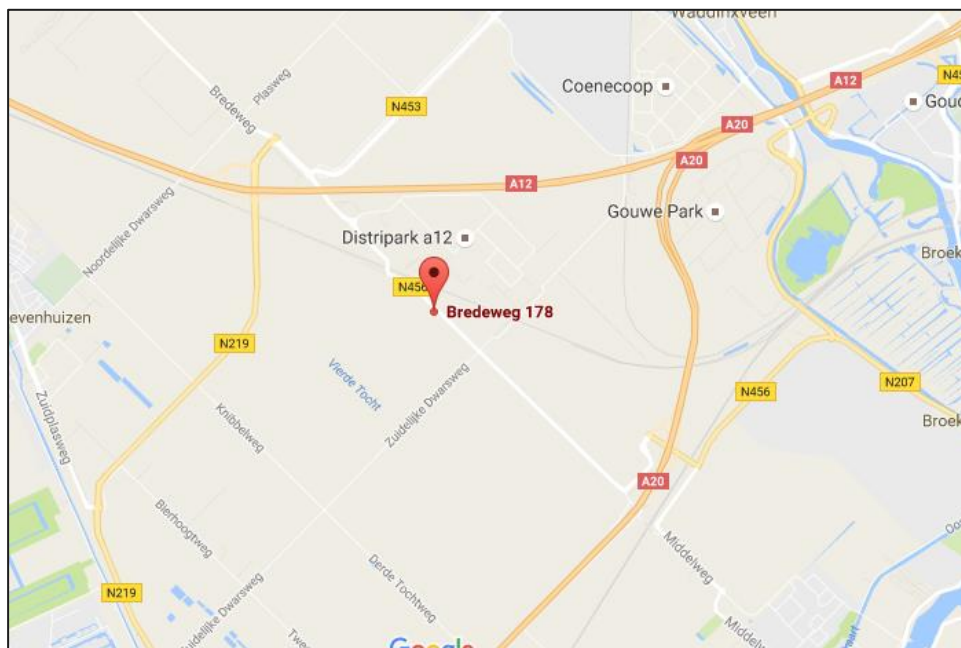
AAN
Tristan Simon

1. Inleiding

Aanleiding en doel

KRONOS Solar Projects heeft een locatiestudie door Arcadis laten uitvoeren binnen Nederland om te komen tot een aantal geschikte locaties waar zonneparken gerealiseerd kunnen worden. Nederland heeft zichzelf tot doel gesteld voor 20% van het energieverbruik te voorzien uit duurzame, hernieuwbare bronnen in 2020. Zonne-energie vormt daarvoor een van de pijlers om dit doel te bereiken. KRONOS, een wereldwijd gerenommeerd bedrijf in zonne-energie, wil een bijdrage leveren om deze ambitie waar te maken.

Uit de locatiestudie is gebleken dat de locatie gelegen aan de Bredeweg 178 te Zevenhuizen geschikt is om een park te realiseren. Het is goed bereikbaar en voldoet aan de minimaal vereiste oppervlakte. De locatie bevindt zich tussen de A12, A20 en N456 in, ten westen van Gouda (zie figuur 1).



Figuur 1 Locatie te realiseren zonnepark

Bij ruimtelijke ontwikkelingen en projecten dient rekening te worden gehouden met onder de Wet natuurbescherming (hierna Wnb) beschermde soorten, zie Bijlage 1 voor het wettelijk kader. Werkzaamheden die schadelijk zijn voor deze soorten zijn niet zondermeer toegestaan. Of effecten op deze soorten kunnen optreden, wordt in eerste instantie beoordeeld middels een verkennende toets, de zogenaamde quickscan. Deze quickscan heeft tot doel de waarde van het plangebied voor beschermde soorten in beeld te brengen en te voorzien in een eerste inschatting van mogelijke effecten van de voorgenomen werkzaamheden op beschermde soorten. Op

basis hiervan wordt de activiteit getoetst aan de soortbescherming van de Wnb en wordt bepaald of er maatregelen noodzakelijk zijn om overtreding van verbodsbepalingen uit deze wet te voorkomen.

Het plangebied is geen onderdeel van het Natuur Netwerk Nederland (NNN, voorheen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)) en ook niet aangewezen als belangrijk weidevogelleefgebied. Toetsing aan dit beleidskader is dan ook niet noodzakelijk.

Het plangebied heeft geen raakvlakken met de Wnb voor wat betreft gebiedsbescherming. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein, gelegen op een afstand van 8,4 kilometer. Vanwege de tijdelijke aard van de aanlegwerkzaamheden, de ligging van het plangebied nabij twee snelwegen en de afstand tussen het plangebied en het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied zijn negatieve effecten op Natura 2000-gebieden uitgesloten. Het plangebied heeft daarnaast geen belangrijke functie voor Natura 2000-soorten.

Werkwijze

Voor de uitvoering van de quickscan is voorafgaand aan het veldbezoek een bureauonderzoek uitgevoerd, hierbij is aandacht besteed aan de aanwezige natuurwaarden en het wettelijk kader van de soortbescherming van de Wnb. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

- Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)
- Synbiosys, Alterra: www.synbiosys.alterra.nl/

Aansluitend is een veldbezoek uitgevoerd op 2 augustus 2016 door Aukje Beerens, ecooloog van ARCADIS. Dit onderzoek had het karakter van een habitatgeschiktheidsbeoordeling. De temperatuur was 20 °C, en de omstandigheden miezerregen. Tijdens deze habitatgeschiktheidsbeoordeling is voor alle relevante soortgroepen een beoordeling gedaan van de functie van het plangebied als leefgebied of verblijfplaats. Tijdens het veldbezoek zijn geen doelgerichte soorteninventarisaties uitgevoerd. Waarnemingen van beschermde soorten zijn wel genoteerd. Tijdens het veldbezoek waren schapen aanwezig en werd er mest uit gereden.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is het juridisch kader van de soortbescherming van de Wnb kort beschreven. In hoofdstuk 3 is een beschrijving van het huidige en toekomstige plangebied opgenomen. In hoofdstuk 4 zijn de resultaten van het bureau- en veldbezoek beschreven. Daarnaast worden mogelijk negatieve effecten als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen op aanwezige soorten beschreven en is een toetsing aan de verbodsbepalingen van de soortbescherming van de Wnb opgenomen. In hoofdstuk 5 zijn tot slot de te nemen vervolgstappen en de conclusie van het onderzoek opgenomen.

2. Juridisch kader: Wet natuurbescherming - soortbescherming

De Wnb regelt de bescherming van in het wild voorkomende planten en dieren (voorheen Flora- en faunawet). In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en beschermde planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld. Daarnaast is het niet toegestaan om de directe leefomgeving van beschermde soorten, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren (artikelen 3.1, 3.5 en 3.10). Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren (algemene zorgplicht, artikel 1.11).

De verbodsbepalingen, die handelingen die het voortbestaan van planten en diersoorten in gevaar kunnen brengen verbieden, zijn een belangrijk onderdeel van de Wet natuurbescherming, zie verder in Bijlage 1. Deze verboden zorgen ervoor dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. Deze verschillen per beschermingsgroep. Slechts onder strikte voorwaarden zijn uitzonderingen op deze verbodsbepalingen mogelijk: het zogenaamde 'nee-tenzij...'-principe.

Deze ontheffing wordt slechts verleend indien:

- Er sprake is van een wettelijk geregeld belang;
- Er geen alternatief is;
- Geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Afhankelijk van het beschermingsregime waarin een bepaalde aanwezige soort valt, is bij ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing noodzakelijk (strikt beschermde soorten) of geldt een vrijstelling (beschermde, maar algemene soorten). De Wnb kent drie verschillende beschermingsregimes:

- Vogelrichtlijnsoorten
- Habitatrichtlijnsoorten
- Andere soorten

De provincies hebben in haar verordeningen uit de lijst van 'andere soorten' diersoorten aangewezen waarvoor een vrijstelling geldt en dus geen ontheffing van verbodsbepalingen voor hoeft te worden aangevraagd. Deze lijst met vrijgestelde soorten is per provincie anders. De zorgplicht is wel van toepassing.

3. Plangebied en werkzaamheden

Huidige situatie

Het plangebied voor het ontwikkelen van een zonnepark bevindt zich aan de noordoostzijde van de Bredeweg 178 te Zevenhuizen. Het plangebied is ruim 20 hectare groot en wordt omringd door gronden in agrarisch gebruik. In de huidige situatie is de locatie in agrarisch gebruik als grasland. Door het terrein heen lopen diverse sloten. Er staan geen bomen in het gebied zelf. De locatie valt grotendeels onder het beheer van de eigenaar Grondbank en voor een klein deel provincie Zuid-Holland. Zie figuur 2 voor een luchtfoto en de omlijning van het plangebied.



Figuur 2 Ligging plangebied huidige situatie

Onderstaande foto's geven een impressie van het plangebied:



Toekomstige situatie

In de toekomstige situatie worden in het perceel zonnepanelen geplaatst. Het terrein zal begroeid blijven met gras waardoor begrazing met schapen kan plaatsvinden. Het zonnepark zelf zal bestaan uit montageframes waarop zonnepanelen worden geplaatst. Tijdens de uitvoering zullen er geulen worden gegraven van ongeveer 60 cm diep waarin de kabels worden gelegd. Tevens wordt er een hek om het plot geplaatst vanwege de veiligheid en het beschermen van de apparatuur. Vervolgens worden de montageframes geplaatst waarbij stalen palen tot een diepte van 2,0 meter in de grond worden aangebracht. Op deze frames worden vervolgens de zonnepanelen geplaatst. Tot slot worden er transformatorhuisjes geplaatst.

Ten behoeve van de aanleg van het zonnepark wordt voor de toetsing uitgegaan van het volgende:

- Er wordt geen beplanting in de vorm van bomen en struiken verwijderd;
- Om de frames voor de zonnepanelen te plaatsen, wordt niet geheid;
- De werkzaamheden vinden plaats tussen 1 maart 2018 en 31 december 2018;
- De werkzaamheden vinden overdag plaats;
- Er wordt geen water gedempt en er wordt niet in de sloten in en rondom het projectgebied gewerkt;
- Er worden geen gebouwen gesloopt.

4. Toetsing Wnb

Aanwezige soorten

De volgende tabel geeft een overzicht van de functie van het plangebied voor verschillende soortgroepen, geschiktheid van het habitat, en van waarnemingen van beschermde soorten op de locatie en directe omgeving van het plangebied. Voor het bureauonderzoek zijn gegevens gebruikt vanaf 01-01-2011 uit de NDFF.

Tabel 1 Aanwezigheid en functie leefgebied beschermde soorten op en rond het plangebied per relevante soortgroep

Soortgroep	Bureauonderzoek	Veldbezoek	Conclusie
Flora	Tijdens het bureauonderzoek is geen informatie gevonden over aanwezigheid van beschermde plantensoorten.	Het plangebied bestaat uit voedselrijke graslanden. In de oevervegetaties van de sloten zijn algemeen voorkomende soorten zoals grote egelskop waargenomen. Er staan geen bomen in het gebied. Er zijn geen beschermde soorten aangetroffen. Het water in de sloten is helder	De aanwezigheid van beschermde plantensoorten op zowel de graspercelen als in de sloten is uitgesloten.

		en voedselrijk. De aanwezigheid van beschermde soorten is niet te verwachten vanwege de voedselrijke omstandigheden en het maai- en slootbeheer van de sloten. Het grasland wordt gekenmerkt door een soortenarme monotone grasvegetatie. Gezien het agrarisch gebruik en de voedselrijke omstandigheden worden hier ook geen beschermde vaatplanten verwacht.	
Broedvogels	<i>Algemene broedvogels</i> In het plangebied en de directe omgeving zijn verschillende broedvogels waargenomen. <i>Broedvogels met jaarrond beschermde nestlocaties:</i> In het plangebied en de directe omgeving zijn blauwe kiekendief, buizerd, gierzwaluw en torenvalk waargenomen. Alle waarnemingen betroffen overvliegende individuen. Van steenuil is in 2007 vastgesteld dat deze in het plangebied als territorium in gebruik heeft. De nestlocatie zou in de boerderij aan de Bredestraat 178 te Zevenhuizen zijn.	<i>Algemene broedvogels</i> Tijdens het veldbezoek zijn meerkoet met jong, circa 10 wilde eenden en circa 10 boerenzwaluwen waargenomen. De sloten zijn helder en vormen geschikt habitat voor watervogels en mogelijk rietvogels. Het gebied is niet aangewezen als weidevogelgebied en is slechts marginaal geschikt voor deze vogels. <i>Broedvogels met jaarrond beschermde nestlocaties:</i> Tijdens het veldbezoek was het niet mogelijk het terrein te betreden van de boerderij aan de Bredeweg 178. Het was dus niet mogelijk om vast te stellen of hier nog een verblijfplaats van de steenuil aanwezig was. Na contact met de lokale vogelwerkgroep blijkt dat 2007 het laatste jaar was dat er een steenuilenpaar in het gebied aanwezig is. Na 2007 zijn er geen waarnemingen van steenuilen in de directe omgeving gedaan. Er zijn verder geen andere jaarrond beschermde nesten waargenomen. Het plangebied is geschikt als foerageergebied voor diverse (roof)vogels.	De aanwezigheid van algemene broedvogels zoals de meerkoet en de wilde eend is vastgesteld. De aanwezigheid van een jaarrond beschermd nest van steenuil is na contact met de lokale vogelwerkgroep met zekerheid uitgesloten. Het plangebied als foerageergebied door blauwe kiekendief, buizerd, gierzwaluw en torenvalk is vastgesteld.
Grondgebonden zoogdieren	Algemene soorten (beschermingsregime andere soorten) zoals haas komen in de omgeving van het plangebied voor.	Tijdens het veldbezoek zijn twee hazen en diverse molshopen waargenomen. Het plangebied is geschikt voor deze en andere algemeen voorkomende	De aanwezigheid van de algemeen beschermde soort haas is vastgesteld.

	Er zijn geen waarnemingen bekend van de beschermde 'andere soorten'	grondgebonden zoogdieren zoals veldmuis en vos. Mollen zijn conform de Wnb niet beschermd. Voor marterachtigen vormt het plangebied zeer beperkt geschikt foerageergebied. Geschikte verblijfplaatsen ontbreken.	De (potentiele) functie van het plangebied voor algemene 'andere soorten' als veldmuis en vos is vastgesteld . Het plangebied vormt beperkt geschikt foerageergebied voor marterachtigen.
Vleermuizen	In de omgeving van het plangebied komt gewone dwergvleermuis (Habitatrichtlijnsoort) voor.	Binnen het plangebied zijn geen geschikte verblijfsmogelijkheden aanwezig vanwege het ontbreken van bebouwing en bomen. Grenzend aan het plangebied, rondom de aanwezige bebouwing, is geschikt foerageergebied in de vorm van opgaande erfbeplanting aanwezig.	De aanwezigheid van verblijfplaatsen voor strikt beschermde vleermuizen (Habitatrichtlijnsoort) binnen het plangebied is uitgesloten . De functie van het plangebied en directe omgeving als foerageergebied voor de strikt beschermde gewone dwergvleermuis (Habitatrichtlijnsoort) is niet uitgesloten .
Reptielen & amfibieën	Tijdens het bureauonderzoek is geen informatie gevonden over aanwezigheid van reptielen en amfibieën.	Tijdens het veldonderzoek zijn geen reptielen en/of amfibieën aangetroffen. De sloten in het gebied zijn echter wel geschikt voor algemene soorten amfibieën zoals bruine kikker, gewone pad, groene kikker, kleine watersalamander en meerkikker. De sloten en oevers zijn geschikt als foerageergebied voor de beschermde ringslang (beschermingsregime andere soorten).	De aanwezigheid van diverse algemene amfibieën en de ringslang is niet uitgesloten .
Vissen	Tijdens het bureauonderzoek is geen informatie gevonden over aanwezigheid van beschermde vissen.	De sloten die in het plangebied liggen zijn niet geschikt voor beschermde vissen.	De aanwezigheid van beschermde vissen is uitgesloten .
Overige soorten	Tijdens het bureauonderzoek is geen informatie gevonden over aanwezigheid van overige beschermde soorten	Geschikt habitat voor strikt beschermde soorten ontbreekt. Op basis van het aangetroffen biotoop worden deze ook niet verwacht.	De aanwezigheid van beschermde vlinders en libellen is uitgesloten .

'Andere soorten'

Voor soorten met het beschermingsregime 'andere soorten' hebben de provincies in haar verordeningen uit de lijst diersoorten aangewezen waarvoor een vrijstelling geldt en dus geen ontheffing van verbodsbepalingen voor hoeft te worden aangevraagd. Deze lijst met vrijgestelde soorten is per provincie anders. In Tabel 2 zijn de soorten opgenomen waarvoor in de provincie Zuid-Holland een vrijstelling geldt. Er hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd voor in het gebied aanwezige algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren zoals haas, veldmuis en vos en amfibieën zoals bruine kikker en kleine watersalamander. Er dient voor deze soorten wel rekening gehouden te worden met de zorgplicht. Dit houdt in dat bij menselijk handelen voldoende zorg in acht wordt genomen voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Ook mag men het

welzijn van dieren niet onnodig aantasten en dieren onnodig laten lijden. De hierboven genoemde soorten worden niet verder meegenomen in de effectbeoordeling.

Tabel 2: Soorten waarvoor binnen de provincie Zuid-Holland een vrijstelling geldt.

Soorten met vrijstelling
Zoogdieren
Aardmuis
Bosmuis
Dwergmuis
Dwergspitsmuis
Gewone bosspitsmuis
Haas
Huisspitsmuis
Konijn
Ree
Rosse woelmuis
Veldmuis
Vos
Woelrat
Amfibieën
Bastaardkikker
Bruine kikker
Gewone pad
Kleine watersalamander
Meerkikker

Effectbeoordeling

Ten aanzien van beschermde soorten zijn mogelijk effecten te verwachten bij het uitvoeren van werkzaamheden, als weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 3 Effecten per soortgroep als gevolg van de werkzaamheden

Soortgroep	Mogelijke effecten
Broedvogels	Tijdens de werkzaamheden worden geen bomen en struwelen verwijderd die mogelijk nestlocaties betreffen van algemene broedvogels. Geschikte broedlocaties voor algemeen voorkomende soorten als meerkoet en wilde eend zijn echter wel aanwezig in de oevers van de sloten. Indien er werkzaamheden in het broedseizoen plaatsvinden, kunnen deze broedende vogels worden verstoord. Dit zijn algemeen voorkomende broedende vogels, de gunstige staat van instandhouding van deze soorten komt niet in het geding bij verstoring van enkele individuen.
Broedvogels met jaarrond beschermde nesten (categorie 5)	Het plangebied is geschikt foerageergebied voor enkele categorie 5 vogelsoorten, waaronder blauwe kiekendief, buizerd, gierzwaluw en torenvalk. De werkzaamheden zorgen ervoor dat het foerageergebied wordt verstoord en daardoor tijdelijk ongeschikt wordt. In de exploitatiefase zal de functionaliteit van het plangebied als foerageergebied afnemen maar niet volledig verdwijnen. De grasvegetatie blijft voor het grootste deel behouden, daarnaast wordt het perceel door schapen begraaasd. Roofvogels hebben een groot territorium en dus kunnen zij altijd iets in de ruimere omgeving vinden. Het territorium van torenvalk is bijvoorbeeld 25-100 ha¹. Verder kunnen ze aan de randen of langs de paden van het gebied jagen. De categorie 5 broedvogels zijn slechts voorbij vliegend waargenomen de afgelopen jaren. Jaarrond beschermde nestplaatsen in de directe omgeving zijn niet aanwezig. Voor de hierboven genoemde soorten vormt het plangebied geen

¹ Sierdsema, H., 1995. Broedvogels en beheer, het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen. SOVON-onderzoeksrapport 1995/4, Staatsbosbeheerrapport 1995-1.

Soortgroep	Mogelijke effecten
	essentieel foerageergebied. Tevens zijn er meer dan voldoende alternatieve foerageergebieden in de directe omgeving aanwezig. Negatieve effecten op deze soorten zijn uitgesloten.
Zoogdieren	Voor marterachtigen vormt het plangebied beperkt geschikt foerageergebied. Tijdens de werkzaamheden is dit tijdelijk ongeschikt, maar in de omgeving is voldoende alternatief foerageergebied aanwezig. In de nieuwe situatie is het gebied opnieuw (beperkt) geschikt. Eventueel aanwezige individuen kunnen het gebied ontvluchten naar andere geschikte gebieden en daardoor is er ook geen sprake meer van verstoring tijdens de werkzaamheden. Effecten zijn uitgesloten.
Vleermuizen	Tijdens het uitvoeren van de werkzaamheden worden geen bomen verwijderd en wordt er niet gewerkt in de avond of nacht (en dus geen lichtverstoring). Negatieve effecten op het nabij gelegen (potentieel) geschikte foerageergebied van de gewone dwergvleermuis zijn daarom uitgesloten.
Reptielen	De werkzaamheden in het plangebied worden uitgevoerd op het grasland. Er worden geen werkzaamheden uitgevoerd in de sloten of op de oevers. Negatieve effecten op het (potentieel) geschikte foerageergebied van de ringslang zijn uitgesloten.

Toetsing soortbescherming Wnb

Mogelijke overtredingen van de soortbescherming in het kader van de Wnb worden hieronder per soortgroep weergegeven.

Tabel 4 Mogelijke overtredingen van algemene verbodsbepalingen van de Wnb, zie Bijlage 1 voor een verklaring van de verbodsbepalingen.

Soort (beschermingscategorie)	Mogelijk effect bij	Opzettelijk doden of vangen	Opzettelijk vernielen van nesten	Eieren oprapen	Opzettelijk storen ²
Broedvogels	Alle werkzaamheden	X	X		

5. Conclusie

Uit de quick scan is gebleken dat er beperkte ecologische waarden aanwezig zijn binnen het plangebied:

- Het plangebied is geen onderdeel van het Natuur Netwerk Nederland (NNN, voorheen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)) en ook niet aangewezen als belangrijk weidevogelleefgebied. Negatieve effecten van de werkzaamheden op Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten
- Binnen het plangebied kunnen een aantal algemeen beschermde soorten voorkomen. Voor deze soorten geldt een vrijstelling binnen de provincie Zuid-Holland. De algemene zorgplicht geldt hier wel voor. Onderstaand is beschreven hoe hieraan kan worden voldaan.
- Van de zwaarder beschermde soorten zijn alleen mogelijke overtredingen van de verbodsbepalingen van de Wnb te verwachten op broedvogels. Door bij de uitvoering van werkzaamheden rekening te houden met aanwezige algemene (niet jaarrond beschermde) broedvogels kunnen effecten worden voorkomen en daarmee overtreding van verbodsbepalingen. Hierna is aangegeven met welke maatregelen effecten op aanwezige (niet jaarrond) beschermde broedvogels kunnen worden voorkomen.

Maatregelen

Broedvogels (niet jaarrond beschermd)

² Niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

- Voer de werkzaamheden bij voorkeur uit buiten het broedseizoen (15 maart- 15 juli)³. Start de werkzaamheden bij voorkeur buiten het broedseizoen. Hierdoor wordt het gebied verstoord, waardoor het ongeschikt wordt voor vogels. Indien de start van de werkzaamheden in het broedseizoen plaatsvindt, dan dient de oevervegetatie voorafgaand het broedseizoen te worden gemaaid, zodat het plangebied ongeschikt wordt gemaakt om te broeden. Hou de vegetatie kort tijdens het broedseizoen.
- Indien niet buiten het broedseizoen gewerkt kan worden, wordt aangeraden om een ecologisch werkprotocol op te stellen waarin maatregelen nader worden uitgewerkt om verstoring van broedvogels te voorkomen.

Algemene zorgplicht:

- Let vanuit de algemene zorgplicht tijdens de werkzaamheden continu op de aanwezigheid van al dan niet beschermde planten en dieren. Bij aantreffen van dieren en planten moet worden voorkomen dat deze gedood of verwond c.q. (bij planten) onnodig aangetast worden. Werk daarnaast zoveel mogelijk in één richting, de richting waarin soorten kunnen vluchten. In het geval dat een ingreep toch samenvalt met de aanwezigheid van beschermde soorten, neem in overleg met de ecooloog passende maatregelen of zoek naar een andere oplossing.

Wanneer bovenstaande aanbevelingen worden uitgevoerd, is er in het kader van de soortbescherming van de Wnb geen conflict voorzien met de huidige plannen voor het plangebied.

³ Voor een begrip als 'broedseizoen' is geen standaardperiode te hanteren. Afhankelijk van de soort en weersomstandigheden in een bepaald jaar kunnen soorten veel eerder of juist later broeden dan normaal het geval zou zijn. Dit kan zelfs per regio verschillen. Voor de wet is van belang of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De vaak geciteerde periode 15 maart t/m 15 juli is dus slechts een indicatie. De periode januari tot begin oktober kan theoretisch door broedvogels nog gebruikt worden als een broedperiode. Voor aanvang van de werkzaamheden dient altijd op broedgevallen gecontroleerd te worden.

Bijlage 1: Wettelijk kader soortbescherming Wet natuurbescherming

Inleiding

De Wet natuurbescherming regelt naast gebiedsbescherming ook de bescherming van in het wild voorkomende planten en dieren. In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en beschermde planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld. Daarnaast is het niet toegestaan om de directe leefomgeving van beschermde soorten, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren (artikelen 3.1, 3.5 en 3.10). De Wet natuurbescherming heeft dan ook belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen. Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren (algemene zorgplicht, artikel 1.11).

Zorgplicht

In het kader van de Wet natuurbescherming geldt dat alle dieren en planten een zekere mate van bescherming genieten, op basis van hun intrinsieke waarde. In artikel 1.11 staat dat iedereen voldoende zorg in acht dient te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Deze zorg houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt de handelingen achterwege laat, of indien dat redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken. Deze algemene zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dier- en plantensoorten, ook voor de soorten die niet als beschermde soort aangewezen zijn onder de Wet natuurbescherming.

De algemene Zorgplicht is een aanvulling op de algemene verbodsbepalingen die uitsluitend betrekking hebben op beschermde soorten. Het artikel biedt de mogelijkheid om op te treden tegen ongewenste handelingen jegens beschermde dieren en planten, welke niet nadrukkelijk in één van de verbodsbepalingen zijn genoemd.

Verbodsbepalingen

De verbodsbepalingen, die handelingen die het voortbestaan van planten en diersoorten in gevaar kunnen brengen verbieden, is een belangrijk onderdeel van de Wet natuurbescherming. Deze verboden zorgen ervoor dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. Deze verschillen per beschermingsgroep. De Wet natuurbescherming kent drie verschillende beschermingsregimes. De belangrijkste, voor ruimtelijke plannen relevante, wettelijke verbodsbepalingen staan hieronder genoemd.

VOGELRICHTLIJNSOORTEN

Alle van nature in Nederland in het wild levende vogels

- Het is verboden vogels te doden of te vangen (artikel 3.1.1).
- Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen (artikel 3.1.2).
- Het is verboden eieren van vogels te rapen en deze onder zich te hebben (artikel 3.1.3).
- Het is verboden vogels opzettelijk te storen (artikel 3.1.4).
- Het verbod om te verstoren is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (artikel 3.1.5).

HABITATRICHTLIJNSOORTEN

In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn.

- Het is verboden de dieren in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen (artikel 3.5.1).
- Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren (artikel 3.5.2).
- Het is verboden eieren opzettelijk te vernielen of te rapen (artikel 3.5.3).
- Het is verboden voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen (artikel 3.5.4).
- Het is verboden planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen (artikel 3.5.5).

ANDERE SOORTEN

Dit betreft de in bijlage A van de Wet natuurbescherming genoemde, nationaal beschermde, soorten.

- Het is verboden opzettelijk te doden of te vangen planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 3.10.1a).
- Het is verboden vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen (artikel 3.10.1b).
- Het is verboden planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen (artikel 3.10.1c).
- Deze verboden zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden (artikel 3.10.3).

In veel gevallen kan overtreding van verbodsbepalingen worden voorkomen door (verstorende) werkzaamheden buiten het broedseizoen of voortplantingsseizoen (de perioden dat het nest in gebruik is voor het broeden of grootbrengen van jongen) aan te laten vangen.

Ontheffing

Bij ruimtelijke plannen, met mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren, is het verplicht om vooraf te toetsen of deze kunnen leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen. Wanneer dat het geval dreigt te zijn, moet onderzocht worden of er maatregelen (mitigatie en/of compensatie) genomen kunnen worden om dit te voorkomen of om de gevolgen voor beschermde soorten te verminderen. Onder bepaalde voorwaarden geldt een vrijstelling of is het mogelijk van het bevoegd gezag ontheffing van de verbodsbepalingen te krijgen voor activiteiten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Onderstaande heeft betrekking op vrijstellingen en ontheffingen voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig beheer en onderhoud. Voor andere activiteiten gelden andere regels die hier niet genoemd worden omdat ze niet van belang zijn.

VOGELRICHTLIJNSOORTEN

Ontheffing is mogelijk indien:

- Er geen andere bevredigende oplossing bestaat (artikel 3.3.4a).
- Zij nodig is (artikel 3.3.4b):
 - o In het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid.
 - o In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer.
 - o Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren
 - o Ter bescherming van flora of fauna.
 - o Voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt.
 - o Om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

- De maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort leiden (artikel 3.3.4c).

HABITATRICHTLIJNSOORTEN

Ontheffing is mogelijk indien:

- Er geen andere bevredigende oplossing bestaat (artikel 3.8.5a).
- Zij nodig is (artikel 3.8.5b):
 - o In het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.
 - o Ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom.
 - o In het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
 - o Voor onderzoek of onderwijs, reproductie of herintroductie van deze soorten, of voor de daarmee benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren of planten van de aangewezen soort te vangen, te plukken of onder zich te hebben
- De maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort (artikel 3.8.5c).

ANDERE SOORTEN

Ontheffing is mogelijk indien:

- Er geen andere bevredigende oplossing bestaat (artikel 3.10.2).
- Zij nodig is (artikel 3.10.2):
 - o In het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats.
 - o Ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom.
 - o In het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
 - o Voor onderzoek of onderwijs, reproductie of herintroductie van deze soorten, of voor de daarmee benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren of planten van de aangewezen soort te vangen, te plukken of onder zich te hebben.
 - o Handelingen in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied.
 - o Ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen.
 - o Ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden.
 - o Ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren.
 - o In het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw.
 - o In het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer.
 - o In het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied.

- In het algemeen belang.
- De maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort (artikel 3.10.2).

Vrijstelling

De provincies hebben in haar verordeningen uit de lijst van 'andere soorten' diersoorten aangewezen waarvoor een vrijstelling geldt en dus geen ontheffing van verbodsbepalingen voor hoeft te worden aangevraagd. Deze lijst met vrijgestelde soorten is per provincie anders. De zorgplicht is wel van toepassing.

Gedragscode

Ook wanneer er gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode (art. 3.31), en de werkzaamheden in het kader van een van de genoemde wettelijke belangen plaatsvinden, is geen ontheffing nodig en geldt een vrijstelling. In de gedragscode wordt een wijze van uitvoering van handelingen beschreven, waarmee naar het oordeel van de Minister van Economische Zaken afdoende is gewaarborgd dat ten aanzien van de beschermde soorten zorgvuldig wordt gehandeld. Dat houdt in dat de gedragscode alleen wordt goedgekeurd indien er slechts handelingen worden verricht waarvan geen wezenlijke invloed uitgaat op de beschermde soorten. Indien handelingen worden verricht die wel invloed hebben, wordt voorafgaand en tijdens de handelingen in redelijkheid alles verricht of gelaten om te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken dat de verbodsbepalingen overtreden worden.

Jaarrond beschermde vogelnesten

Binnen de groep van vogels zijn er soorten waarvan het nest wordt aangemerkt als een zogenaamde "vaste rust- of verblijfplaats". Dergelijke verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd en vormen de meest streng beschermde groep. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels zijn aangewezen in de "aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten" (Ministerie van LNV, 2009) en bestaan uit de categorieën van vogelsoorten opgenomen in onderstaande tabel.

Of voor het (buiten het broedseizoen) wegnemen van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing noodzakelijk is, dient te worden vastgesteld met behulp van een zogenaamde omgevingscheck⁴. Daarnaast is de noodzaak tot een ontheffing mede afhankelijk van de mogelijkheid tot het mitigeren (inclusief het aanbieden van vervangende nestgelegenheid) van negatieve effecten.

Vogels	
Categorie	Type verblijfplaatsen
Categorie 1	Vaste rust- en verblijfplaatsen; nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Categorie 2	Nesten van koloniebroeders; nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 3	Honkvaste broedvogels en vogels afhankelijk van bebouwing; nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 4	Vogels die zelf niet in staat zijn een nest te bouwen; vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen
Categorie 5	Niet jaarrond beschermd, inventarisatie gewenst; nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Eigen verantwoording

⁴ Een deskundige dient vast te stellen of er in de omgeving voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden.

Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen of voornemens ontstaan om werkzaamheden uit te voeren, dient vooraf goed te worden beoordeeld of er mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk. Op de volgende pagina is een stroomschema opgenomen met de stappen die moeten worden doorlopen indien beschermde inheemse soorten aanwezig zijn.